

A

Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum beszámolója

a 2020. szeptember 23-i
képviselő-testületi ülésre

Készítette:

Dr. Filus Erika

igazgató

Tartalom

1. A Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum rövid bemutatása
2. A múzeum szakmai feladatai, a gyűjtemény-együttesek feldolgozottsága
3. A 2019. szeptember óta megvalósult programok
4. Folyamatban lévő és megvalósult pályázatok
5. Az elmúlt év változásai, fejlesztései
6. A múzeum további működésének feltételei

1. A Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum rövid bemutatása

Az intézmény-együttes alapját képező Petőfi Sándor szülőház Kiskőrös legféltettebb kulturális értéke. Az 1780 körül épült deszkaoromzatos, háromosztatú, nádfedeles népi műemlék az országos kulturális turizmus kiemelt úticélja, Magyarország legelső irodalmi emlékháza, ami idén 140 éve látogatható. A Petőfi Műfordítói Szoborpark a világon egyedülálló módon gyűjti egybe és mutatja be a költő külföldi fordítóit. A Kincseskamrákban – képzőművészeti és néprajzi látványtárak – az ország legnagyobb, Petőfi tematikájú kortárs képzőművészeti gyűjtemény valamint a Kiskőröst újraalapító szlovákság tárgyi világa látható. Utóbbi a Szlovák Tájház gazdag kiállításából is megismerhető. Az emlékmúzeum az időszakos kiállításoknak és előadásoknak helyet adó galériával jelenleg felújítás alatt áll. Az intézmény tematikus múzeum, gyűjteménye irodalom- és kultusztörténeti, könyvészeti, képzőművészeti és néprajzi anyagból tevődik össze.

A Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum évente 16-18 rendezvényt szervez a költő életútjához kapcsolódó események megemlékezésére, irodalmi hagyatékának és életművének megismertetésére, a Kiskőrösön élő szlovák nemzetiség tárgyi kultúrájának továbbhagyományozására, valamint a kortárs képzőművészet és Petőfi mint téma összekapcsolására.

Intézményünk állandó résztvevője az olyan országos programoknak, mint a Múzeumok Éjszakája, Múzeumok Majálisa, Tájházak Napja, Közösségek Hete. Tapasztalat szerint egyre népszerűbbek a múzeumpedagógiai foglalkozások és a nyári napközis táborok.

Múzeumunk aktív kultúraszervező feladatot lát el Kiskőrösön, számos városi rendezvény résztvevője, állandó helyszíne. A programok lebonyolításában együttműködünk a helyi oktatási és kulturális intézményekkel, civil szervezetekkel, hagyományőrző csoportokkal. Szoros kapcsolatban állunk a Petőfi Irodalmi Múzeummal és a Szabadtéri Néprajzi Múzeummal; szakmai segítséget a Magyar Irodalmi Emlékházak Egyesülete, a Magyarországi Tájházak Szövetsége, valamint a Magyar Vidéki Múzeumok Szövetsége nyújt.

2. A múzeum szakmai feladatai, a gyűjtemény-együttesek feldolgozottsága

A múzeum feladata nem csupán a gyűjteményi anyag gyarapításából, feldolgozásából, raktározásából és bemutatásából áll. Jelenünk megváltozott látogatói igényeihez igazodva egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetnünk a fiatal generáció élményszerű ismeretszerzésére,

múzeumpedagógiai foglalkozásokra, táborok és hagyományőrző rendezvények tartására. Fontos, hogy a múzeum közösségi térként bárki számára elérhető legyen, és a helyi nemzetiség identitásépítési törekvéseiből is aktív részt vállaljon. A nonformális és informális tanulás, valamint a kultúra közvetítése és átadása szintén fontos feladat.

Az intézmény gyűjteményi egységeinek feldolgozottsága megfelelő. A karantén alatti hónapokat arra használtuk fel, hogy pótoljuk az elmaradásokat, elvégezzük azt a múzeumi aprómunkát, amire a nyitva tartás ideje alatt nincs idő.

3. A 2019. szeptember óta megvalósult programok

Legutóbbi beszámolóm óta az alábbi megemlékezések, programok valósultak meg a múzeum szervezésében.

Megemlékezés az aradi vértanúk halálának napjáról (október 6.)

Október 6-án a hagyományos módon emlékeztünk meg az aradi vértanúk halálának 170. évfordulójáról. A KSZC Kiskőrösi Wattay Szakgimnáziuma diákjai ismét megható, az esemény jellegének és súlyának megfelelő emlékműsort adtak elő. Ezt követően időszakai tárlat nyílt Kossuth Lajos, a magyarok Mózes címmel, majd dedikációval egybekötött könyvbemutató következett Az ismeretlen Görgei, valamint a Csudáknak éve 1848–49. Kézzelfogható hadtörténelem című kötetekből.

Petőfi-szilveszter (december 31 – január 1.)

A hagyományos Petőfi-szilveszter 22. alkalommal rendeztük meg. A Petőfivel azonos napon született egyévesek idén a múzeum galériáján kapták meg Kiskőrös Város ajándékát, a nevükre kiállított, sorszámozott, emléklappal ellátott Petőfi Sándor összes költeményeit. Idén 6 szülőpár jelezte, hogy személyesen veszik át a köteteket. Január folyamán a múzeum munkatársai 104 kisgyermek részére juttatták el az ajándékot. Az átadás után Babucsikné Zeikfalvy Anna grafikusművész nyitotta meg a nemzetközi képzőművészeti tábor alkotásaiból összeállított időszakai tárlatot.

A Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum rendelkezik Magyarország legnagyobb kortárs képzőművészeti gyűjteményével. A csaknem félezer darabos kollekcióban száznál is több alkotó munkáit őrizzük. E a kiemelkedő értékből – polgármesteri serleges fogadalom alapján –

elkészült egy gondosan összeállított művészkatalógus, amit a szilveszterre ellátogató képzőművészek személyesen vehettek át Domonyi László polgármestertől.

Idén rendhagyó módon délutánra került át a szülőház előtti megemlékezés azért, hogy a színházi előadást megtekintő helyi közönség is részt tudjon rajta venni. Sajnos, kevesen csatlakoztak, ami arra késztet, hogy átgondoljuk a múzeum kommunikációját, és megtaláljuk a módját annak, hogy a helyieket is jobban megszólítsuk. Polgármester úr serleges fogadalmotételként a szülőház járdájának felújítására tett ígéretet.

Az ünnepi vacsora a Szarvas fogadóban zajlott, éjfélkor a szülőház előtt koccintottunk Petőfi Sándor születése és az újév tiszteletére. Az evangélikus templomban Lupták György esperes úr újévkezdő áldását adta a jelenlévőkre, és mindenki megtekinthette a költő eredeti keresztelési bejegyzését.

A Magyar Kultúra Napja (január 22.)

A Magyar Kultúra Napját a korábbi évekhez hasonlóan közösen szerveztük meg a SZÓ-LA-M Alapfokú Művészeti Iskolával, a Petőfi Sándor Városi Könyvtárral és a Petőfi Sándor Művelődési Központtal. A helyi kulturális intézmények ilyen jellegű összefogása példaértékű, erre a jövőben is törekednünk kell. A programot kiállítás-megnyitó, komolyzenei koncert és színházi előadás alkotta.

Múzeumunk vendége Csörsz Rumen István irodalomtörténész, a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetének főmunkatársa volt. A kutató szakterülete a régi magyar énekelt költészet, a 18–19. századi közköltészet variálódása, a közép-európai metrikai és dallamrendszerek. Előadásának címe: Cimbalomtól Pönögéig.

A gondolatmenet a vitathatatlan génusz, Petőfi Sándor szórakoztató műfajú bordalainak irodalmi előzményeit vázolta föl. Rámutatott, hogy az a dalköltészeti hangnem, amelyet Petőfinél oly egyéninek érzünk, valójában az előző nemzedékék kezén is sokat csiszolódott. Formálta ezt a közköltészeti eredetű hagyományt a 19. század legelején Csokonai Vitéz Mihály és barátja, az idén 200 éve elhunyt Pálóczi Horváth Ádám, Fazekas Mihály, majd a reformkor népies dalköltői, köztük Czuczor Gergely, sőt az ifjú Tompa Mihály és Arany János is. Az előadás címében szereplő *Cimbalom* Petőfi Sándor példaképe, a sokféle hangnemben alkotó Csokonai Vitéz Mihály írói álneve volt, akitől a *Pönögei Kis Pál* néven is alkotó városunk szülötte sokat merített. Nagy költőink tehát abban az időszakban is tanultak egymástól, átvettek témákat, rímeket, formákat, ismerték más országok alkotóinak munkásságát, amit szintén felhasználtak saját műveikhez.

A rendhagyó irodalomórán természetesen nemzeti fohásunkról, a Himnuszról is esett szó egészen más összefüggésben, mint ahogyan azt korábban megszokhattuk. Csörsz Rumen István rávilágított arra, hogy Erkel Ferenc gyönyörű zenéje előtt a 130. Genfi zsoltár vidámabb dallamára énekelhették, ami ellensúlyozta a vers komor hangulatát, és ha számításba vesszük, hogy ekkor van boráldó Szent Vince napja is, akkor egészen más kontextusba kerül a szöveg.

Az előadó az általa felidézett verseket énekelve, gitárral kísérve adta elő, ami így visszarepítette a közel 60 főnyi érdeklődőt a 18–19. századba a dalköltők világába.

Költészet Napja (április 11.)

A Magyar Költészet Napját április 11-én, József Attila születésnapján ünnepeljük. A Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum, a Kiskőrösi Petőfi Sándor Evangélikus Általános Iskola és Gimnázium tanárai, diákjai, valamint a verskedvelő kiskőrösiek 2010 óta egész napos versmondással, felolvasással tisztelnek a vers ünnepe előtt. Ebben az évben a megszokottaktól eltérően a múzeum munkatársai azt kérték, hogy a versmondók virtuálisan vegyenek részt az online térbe költözött rendezvényen. Készítsenek magukról felvételt Petőfi Sándor, József Attila vagy az évfordulós Szabó Lőrinc versének szavalás közben, és töltsék fel a Facebookra. Huszonöt versvideó érkezett, a résztvevők szebbnél szebb szavalatokkal örvendeztették meg a hallgatóságot a felhívásban szereplő költők verseivel, de elhangzott Wass Albert, Szép Ernő, Supka Éva egy-egy költeménye is, valamint a januárban 400 éve született Zrínyi Miklós 3 epigrammáját is meghallgathattuk.

A legtöbb like-ot Turán Fanni kapta, aki a Búcsú a színészettől című Petőfi-verset szavalta. A győztes a múzeum legújabb kiadványát, az Ihletőnk: Petőfi című kötetet kapta ajándékba. Nagy öröm, hogy a feltöltött versvideókat azóta is sokan nézik, hallgatják, kedvelik, ami visszaigazolás arra, hogy a költészetre mindig, minden körülmények között szükség van. A múzeum munkatársai Reményik Sándor A sírtól a bölcsői című költeményét juttatták el több postaládába, ezzel a további versolvasásra buzdítva a kiskőrösieket.

Közösségek hete (április)

A járványügyi helyzet miatt nem csatlakozhattunk a Tájházak Napja rendezvénysorozathoz, aminek az országos, központi megnyitó ünnepsége az előző évben a Szlovák Tájházban volt, és amit az M1 élőben is közvetített. Eleget tettünk viszont a szervezők kérésének, és a tájházban felállítottuk a májusfát.

Petőfi Sándor halálának évfordulója (július 31.)

A költő halálának évfordulójáról a megszokottól eltérően egy versszínházi előadással emlékeztünk. A Feleségek felesége című összeállításban Tallián Mariann és Lázár Balázs színművészek keltették életre Szendrey Júliát és Petőfi Sándort, a korabeli énekeket, Júlia saját szerzeményeit Csörsz Rumen István régizénész szólaltatta meg. A jelmezes összeállítás alapját Júlia naplórészletei, levelei és versei adták, amikhez csatlakoztak Petőfi Úti leveleinek részletei és feleségéhez írt költeményei, kortársak feljegyzései, korabeli újságcikkek és kordokumentumok.

Ahogy Polgármester úr a beszédében is hangsúlyozta, rengeteg sztereotípiát él bennünk városunk szülöttéről. Az előadás ezt a képet árnyalta, a lángoszlop, a költőóriás megcsontosodott alakja mellé odaillesztette a gyengéd férj szerepét is. Júlia sorsán keresztül megismertük kettejük szerelmének történetét, Petőfi halálának körülményeit, kényszerű elválásuk következményeit, Júlia későbbi, tragikus életét és halálát.

Nemzetiségi tábor (augusztus)

Augusztusban a Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat gyermektáborának adott otthont a Szlovák Tájház, ahol a résztvevő gyerekek megismerkedhettek őseik tárgyi kultúrájával, viseletével, énekeivel, táplálkozási szokásaival, és néhány szót is megtanultak szlovákul.

Hagyományaink vendégségben (szeptember)

A Szabadtéri Néprajzi Múzeumban szeptember 5-én nemzetiségi tájházak mutatkoztak be, amire a kiskőrösi Szlovák Tájház is meghívást kapott. Szerencsétlen módon a program egybeesett a kiskőrösi szüreti mulatsággal, így a múzeumban nem tartottuk meg a szokásos kézműves alkotóudvart. A Skanzenben Kiskőrös hagyományos ételekkel, viseletbemutatóval egybekötött előadással, és a helyi ruházatot és hímzésmintákat feldolgozó múzeumpedagógiai programmal mutatkozott be. A rendezvényen a múzeumi önkéntesek segítségével nem tudtunk volna részt venni.

4. Folyamatban lévő és megvalósult pályázatok

Kiskőrös Város Önkormányzata sikerrel pályázott a múzeum új állandó kiállításának létrehozásának előkészítésére és első ütemére. Ennek folytatásaként a Fenntartó ismét kérelmet

nyújtott a **Kubinyi Ágoston Programra** a megvalósítás második ütemére összesen 33.000.000 Ft értékben, amiből az Önkormányzat 10 % önerőt vállalt.

Az Önkormányzat szintén sikerrel pályázott a **Népi Építészeti Programhoz** a Szlovák Tájház felújítását megelőző szakvélemények elkészítésére. A kérelmezett teljes összeget, 595.000 Ft-ot megítélte a bíráló bizottság, az Önkormányzat ugyanekkora összeggel támogatta a pályázatot.

Ezt követően újabb kérelmet nyújtott be a tájház felújításának megvalósítására 22.360.420 Ft-ra. Itt 20 % volt az önerő.

Jelenleg folyamatban van a Népi Építészeti Programhoz benyújtott újabb kérelem, ami a Petőfi szülőház felújítását megelőző szakvéleményeket, alapidokumentációkat, valamint a felújítás költségeit tartalmazza. Az önerő ennél a kérelemnél is 20 %.

Ezúton mondok köszönetet Kiskőrös Város Önkormányzatának, hogy a múzeumra vonatkozó pályázatokhoz minden esetben biztosította az önerőt.

5. Az elmúlt év változásai, fejlesztései

2020. március 16-tól a Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum sem fogadhatott látogatókat. Az intézmény munkatársai azonban továbbra is dolgoztak, a kényszerhelyzetben azokat a feladatokat végezték el, amikre a látogatók fogadása és a múzeumpedagógiai foglalkozások tartása mellett nem jutott elég idő és kapacitás.

Minden múzeumi munka alapja a gyűjtemény, ezért a kiskőrösiek által adományozott tárgyak **leltárba vétele** volt a legfontosabb feladat, amit megelőzött a tisztítás, keményítés, fehérítés, a fából vagy fémből készült darabok esetén a konzerválás. Ezt követte a tárgy pontos leírása, fotózása, majd az adatok felvitele az online adatbázisba. A múzeum kézikönyvtárának és fotógyűjteményének rendszerezése jelenleg is megtörtént, ahogyan a képzőművészeti anyag helytakarékos átrendezése is.

Elkészült a tájház kiállításához kapcsolódó **múzeumpedagógiai foglalkoztató füzet** is, ami a Kiskőröst újraalapító szlovákság máig ható kultúráját mélyíti el játékos, vidám feladatok segítségével. A gyönyörű viselet megismertetéséhez a már meglévő ruhadarabokból állítottunk össze **öltözet-együtteseket**, illetve újakat is varrtak ügyes munkatársaink. Jelenleg egy olyan kiadvány előkészítésén dolgozunk, amiben a **helyi népművészet mintakincsét** és díszítőtechnikáit mutatjuk be színes fotók segítségével.

Szintén aprólékos munka volt a múzeum **új honlapjára** felkerülő tartalmak megírása, összeállítása, és a képi illusztráció kiválogatása. Szükséges, hogy jelen legyünk az online térben, így folyamatosan frissítettük a múzeum **Facebook oldalát**, verseket, kortárs alkotások művészettörténeti elemzését, fotókat osztottuk meg. **Új Facebook felületet** hoztunk létre a **tájház** számára, ahová a korábbi évek rendezvényein készült fotókból válogatunk.

A zárva tartástól függetlenül a tájházban elvégeztük a **kerti munkákat**, az ágyásokba hagyományos virágok, a veteményesbe gyógy- és fűszernövények, zöldségek kerültek. Itt honos gyümölcsfákat is ültettünk, bízva abban, hogy árnyékukban sok látogató pihenhet majd. A múzeum dolgozóival **lefestettük a tájház kerítését** is.

Mivel július 1-től át kellett térni az **online számlázásra**, kiépítettük az internethálózatot a szülőházban és az emlékmúzeum épületében, így **bankkártyás fizetési módot** is tudnak választani a látogatók.

Szintén korszerűsítettük és bővítettük a szülőház és a raktárépület **riasztó- és tűzjelző berendezését**.

2020. november 1-től az Országgyűlés döntésének értelmében a múzeum munkatársainak megszűnik a **közalkalmazotti jogviszonya**, és a Munka Törvénykönyve hatálya alá kerülnek. A több szakaszból álló kivezetési folyamat nagy adminisztrációs terhet jelentett a múzeumnak. Ezúton megköszönöm Kiskőrös Város jegyzőjének a szakmai segítséget, és Kiskőrös Város Önkormányzatának támogatását.

6. A múzeum további működésének feltételei

Ahhoz, hogy a Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum a jövőben is el tudja végezni a feladatát, és tartani tudja a már elért színvonalat, **elengedhetetlen a dolgozói létszám emelése, a dologi kiadás növelése**, illetve az elképzelések, **fejlesztési javaslatok** további szakmai és **anyagi támogatása**.

A munkatársak szakképesítése és az intézményi struktúra összhangban van. Jelenleg **6 fő** látja el a feladatokat egyszerre négy telephelyen, hétfélig nyitva tartással, minden ünnep- és munkaszüneti napon, a múzeumi és városi rendezvények alkalmával maximális dolgozói létszámmal. A szabadságok kiadására és a jelentős számú túlórák kifizetésére nincs lehetőség. A rendezvényeinket csak a múzeumi önkéntesek bevonásával tudjuk lebonyolítani. A látogatók

szempontjából is óriási probléma, hogy a Szlovák Tájháza csak minden második hétvégén tudjuk nyitva tartani, illetve akkor is zárva van, ha a tájházban dolgozó kolléga szabadságon vagy táppénzen van, vagy a szabadnapját veszi ki. A tervek szerint 2021-ben megnyílik az emlékmúzeum épületében az új állandó kiállítás **7 év/Költőnek szült anyám** címmel. A tárlat belső elrendezése miatt ott állandó két munkatárs jelenlétére lesz szükség.

2023-ra, a költő születésének 200 évfordulójára megnövekedett érdeklődésre számíthatunk, ráadásul a rendezvények száma is nagymértékben nő. **A látogatók megfelelő kiszolgálása, a programok méltó megrendezése a jelenlegi dolgozói létszámmal nem lehetséges, ezért a munkatársak számát 9 főre kell növelni.** Ellenkező esetben a jövőben ideiglenesen be kell zárni egy-egy múzeumi egységet, és a rendezvényeket is drasztikusan csökkenteni kell. Ezzel azonban megtorpannak azok az évtizedek óta zajló, tudatos és magas színvonalú Petőfi-kultuszápolási törekvések, amelyek mindig is jellemezték intézményünket.

A megnövekedett látogatószámot már most is tapasztaljuk, igaz, ehhez a belföldi turizmus erősödése is hozzájárul. Az újranyitás (július 20 – augusztus 31.) óta összesen **4793 fő** látogatta meg intézményünket, ami óriási szám. A kollégák minden látogatót körbevezetnek, mindenki számára ingyenesen biztosítják a tárlatvezetést. Ez fárasztó munka, de úgy gondoljuk, hogy szükséges, hiszen sok vendég Kiskőrösön csak a szülőházat látogatja meg, és rendkívül fontos, hogy milyen benyomásokkal távozik a városból. A vendégekönnyvi bejegyzések, illetve a Google Business alkalmazás értékelései alapján a Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum méltán a város legfontosabb kulturális értéke, és a legtöbb látogatót Kiskőrösre vonzó turisztikai vonzerő.